

นวัตกรรมการอยู่อาศัยในอดีตและอนาคต

พิชลก กฤตยานวิษ
ที่ปรึกษาสมาคมธุรกิจบ้านจัดสรร
ที่ปรึกษาสมาคมสถาปนิกผังเมืองไทย

ฟูกเกอร์ราย

ชุมชนที่อยู่อาศัยเพื่อสังคมสงเคราะห์
ในเยอรมัน ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก

Fuggerei : the World's Oldest Social Housing Complex

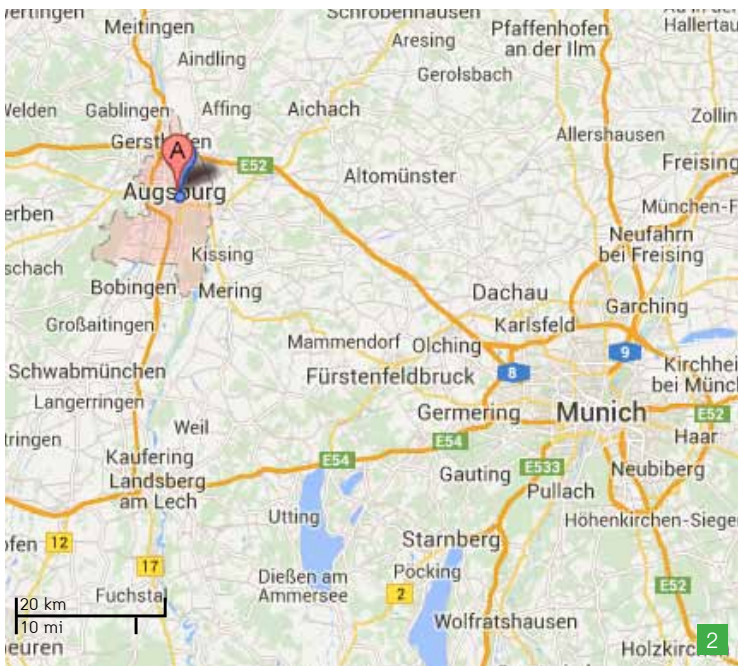
ฟูกเกอร์ราย (Fuggerei) เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยเพื่อการสังคมสงเคราะห์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ตั้งอยู่ที่เมืองเอาท์สบูร์ก แคว้นบาวาเรีย ประเทศเยอรมัน (1) อายุยาวนานประมาณ 500 ปี โดยสร้างขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1514 – 1523 โดยที่ปัจจุบันชุมชนเก่าแก่แห่งนี้ ก็ยังมีผู้อยู่อาศัยโดยจ่ายค่าเช่าไม่ถึง 1 ยูโร ต่อปี

ผมมีโอกาสไปเยือนเคหะชุมชนแห่งนี้ เมื่อเดือนกันยายน 2557 โดยหลังจากการประชุมฉลอง 100 ปี ของสหพันธ์สินเชื่อที่อยู่อาศัยระหว่างประเทศที่เมืองมิวนิกจบสิ้นแล้ว เจ้าภาพได้นำผู้ร่วมการประชุมจากทั่วโลกที่สนใจไปเยือน **"ฟุกเกอร์ราย"** ทำให้ได้พบเห็นการวางผังชุมชน รูปแบบอาคารสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่สวยงาม รวมทั้งแนวความคิดค้ำสังคมสงเคราะห์ในเยอรมันที่น่าประทับใจยิ่ง ผมจึงขอเล่าถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ที่ได้ไปเยือนชุมชนฟุกเกอร์ราย ดังนี้

01 ทำเลที่ตั้ง

พวกเราหลายสิบคนที่มาจากต่างประเทศทั่วโลกไปเยือนฟุกเกอร์ราย (Fuggerei) ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยแบบสังคมสงเคราะห์ ที่ตั้งอยู่ที่เมืองเอาก์สบูร์ก แคว้นบาวาเรีย ประเทศเยอรมัน โดยเดินทางด้วยรถไฟชจากเมืองมิวนิกใช้เวลาประมาณ 40 นาทีก็ถึงเมืองนี้ โดยที่ชุมชนฟุกเกอร์รายตั้งอยู่ไม่ไกลจากศูนย์กลางเมืองเอาก์สบูร์กมากนัก (2)

“ ฟุกเกอร์ราย (Fuggerei) เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยแบบสังคมสงเคราะห์ ตั้งอยู่ที่เมืองเอาก์สบูร์ก แคว้นบาวาเรีย ประเทศเยอรมัน โดยเดินทางด้วยรถไฟชจากเมืองมิวนิกใช้เวลาประมาณ 40 นาที ”

02 เมืองเอาก์สบวร์ก

เมืองเอาก์สบวร์ก (Augsburg) นับว่าเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมา นานกว่า 2000 ปี ตั้งแต่สมัยยุคโรมัน เรื่องอำนาจราว 15 ปีก่อนคริสตกาล โดยเริ่มจากจักรพรรดิ Augustus แห่งโรมัน ได้แผ่ขยายดินแดนและสร้างค่ายทหารโรมันขึ้นในบริเวณนี้ ในชื่อ **"Augusta Vindelicorum"** จากนั้นค่ายทหารแห่งนี้ได้ขยายตัวเติบโตมาเป็นเมืองที่ทรงอิทธิพลอย่างมาก เนื่องจากมีชัยภูมิที่เหมาะสม ทำให้เมืองนี้เป็นศูนย์กลางทางการค้า ศาสนา และการคมนาคมในระยะต่อมา (3)

เมืองเอาก์สบวร์ก เป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโรมันมาอย่างยาวนาน จนเมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลายลง เมืองเอาก์สบวร์ก จึงเป็นอิสระในการปกครองตนเองก่อนจะถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรบาวาเรีย และกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเยอรมนีในที่สุด

ในยุคสมัยกลาง เมืองเอาก์สบวร์กได้เจริญเติบโตเป็นเมืองศูนย์กลางทางการค้าและการศาสนา และนับว่าเป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดเมืองหนึ่งของยุโรปในยุคนั้น ทั้งนี้ตระกูลฟูกเกอร์ (Fuggers) ผู้ปกครองเมืองนี้ นับว่าเป็นตระกูลที่ทรงอำนาจและมีความมั่งคั่งร่ำรวยที่สุดในยุโรปตระกูลหนึ่ง

ปัจจุบัน เมืองเอาก์สบวร์กเป็นเมืองใหญ่อันดับสามของแคว้นบาวาเรีย รองจากเมืองมิวนิกและเนินแบร์ก โดยพวกเราที่ชุมชนฟูกเกอร์รายได้พบเห็นอาคารบ้านเรือนที่หรูหราตามสไตล์สถาปัตยกรรมยุคเรอแนซซองส์ แบบบารอก (4) (5)

นอกจากนี้ เรายังมีโอกาสพิเศษ โดยได้ไปเยือนศาลาว่าการเมืองเอาก์สบูร์ก ที่มีโดงใหญ่ ประดับตกแต่งภายในอย่างวิจิตรสวยงามมาก (6) (7) (8) (9)

6

7

8

9

อนึ่ง พวกเรายังได้รับเกียรติพิเศษ โดยการต้อนรับและกล่าวปราศรัยของ นายกเทศมนตรีของเมืองนี้ด้วย (10) (11)

10

11

03 เริ่มต้นกับคณะชุมชน สังคมสงเคราะห์ ฟุกเกอร์ราย

เมื่อเรามาถึงตัวเมืองเอาก์สบูร์ก ได้มุ่งตรงไปยังฟุกเกอร์รายทันที ระหว่างทางมองเห็นตึกสมัยใหม่ จนไม่น่าเชื่อว่าจะมีชุมชนที่อยู่อาศัยที่มีอายุยาวนานถึง 500 ปี ซ่อนตัวอยู่ที่นี้

เมื่อเราเดินผ่านประตูโค้ง (12) ที่ทำหน้าที่เป็นค่าน้ำค้ำต้อนรับผู้มาเยือน ฟุกเกอร์รายที่จะเข้ามาค้ำในชุมชนนั้น ความรู้สึกราวกับหลุดมาอยู่ในโลกอีกยุคหนึ่ง เมื่อได้เห็นอาคารเก่าแก่ที่อยู่ค้ำข้าง (13) และค้ำหน้า

12

13

“ ฟุกเกอร์รายคือชุมชน
ที่อยู่อาศัย ที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็น
ที่อยู่อาศัยแบบสังคมสงเคราะห์
โดยผู้ที่ให้กำเนิดคือชุมชน
แห่งนี้คือ จากอบ ฟุกเกอร์
(Jakob Fugger the Younger
หรือ Jakob Fugger the Rich)
แห่งตระกูลฟุกเกอร์ ”

เป็นกลุ่มอาคารสองชั้นสีส้มทอดตัวเป็น
แถวยาวแบบทาวน์เฮ้าส์ (14) คั่นกลาง
ด้วยถนน สีส้มของตัวอาคารตัดกับสี
เขียวของบานประตูและหน้าต่าง ตาม
ผนังอาคารมีเถาไม้เลื้อยขึ้นปกคลุม
สร้างลวดลายแปลกตาให้กับอาคาร
ขอบหน้าต่างสีขาวสะอาดตา (15)
ทำให้ชุมชนแห่งนี้ เติมไปด้วยบรรยากาศ
แห่งโบราณที่ดูขลังแบบลึกลับ
เมื่อถึงฤดูใบไม้เปลี่ยนสี ใบไม้จะ
เปลี่ยนจากสีเขียวเป็นส้ม เหลือง
และแดง ก่อนจะสลัดใบทิ้งสร้าง
บรรยากาศที่สวยงาม

เราเดินชมอาคารต่าง ๆ ภายในโครงการฟุกเกอร์รายที่เต็มไปด้วยต้นไม้
ปกคลุมอาคารเขียวขจี สังกะสีสถาปัตยกรรมอาคาร ผังชุมชน และสวนภายใน
ชุมชนที่มีต้นไม้สูงใหญ่ โดยการนำบรรยายประวัติความเป็นมาของโคกที่ท้องถิ่น
อย่างน่าสนใจยิ่ง

04 ประวัติความเป็นมา

โกค้เล่าว่า ฟุกเกอร์ราย คือชุมชนที่อยู่อาศัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย
แบบสังคมสงเคราะห์ สำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยโดยเฉพาะ โดยผู้ที่ให้กำเนิดคือ
ชุมชนแห่งนี้คือ จากอบ ฟุกเกอร์ (Jakob Fugger the Younger หรือ Jakob
Fugger the Rich) แห่งตระกูลฟุกเกอร์ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นตระกูลที่มั่งคั่งและ
มีบทบาทสำคัญที่สุดของเมืองเอาก์สบูร์ก

คนรุ่นแรกของตระกูลฟุกเกอร์ เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองเอาก์สบูร์ก
ประมาณปี ค.ศ. 1367 โดยดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสิ่งทอและค้าขายในท้องถิ่น
ก่อนที่จะขยายไปทำเหมืองแร่และค้าขายกับเมืองเวนิสในระยะต่อมา นอกจากนี้
คนในตระกูลนี้ยังเป็นนักการเงินและมีสายสัมพันธ์อันดีกับชนชั้นสูงในยุคนั้น

จากคอปผู้มั่งคั่งร่ำรวยเป็นผู้มีจิตกุศลมีเมตตาเอาใจอาทรต่อผู้ที่ขัดสน ทุกข์ยาก จึงได้สร้างฟุกเกอร์รายขึ้น เพื่อให้ผู้ที่มีรายได้น้อยได้มีที่อยู่อาศัย (16) โดยสร้างอาคารและชุมชนอย่างคึ (17) แต่กลับคิดค่าเช่าแสนถูกมาก คือไม่ถึงหนึ่งยูโรต่อปีเท่านั้น (ค่าเช่า 1 Rheinischer Gulden ซึ่งเป็นหน่วยเงินสมัยนั้น หรือเทียบเท่ากับ 0.88 ยูโรต่อปี) และยังคงเป็นอัตราค่าเช่าคงที่ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

16

17

20

ผู้ที่มีสิทธิ์เข้ามาเช่าอยู่ในฟุกเกอร์รายได้นั้น ต้องมีคุณสมบัติที่กำหนด คือเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี มีความศรัทธาในศาสนาคาทอลิก และเป็นผู้มีรายได้น้อยแต่ปราศจากหนี้สิน นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตามกฎที่ฟุกเกอร์รายกำหนดขึ้น คือผู้เช่าจะต้องสวดมนต์วันละสามเวลา และประตูเข้าออกหมู่บ้านทั้ง 5 ประตู จะถูกปิดในเวลา 22.00 น. ทุกคืน

05 เดินชมเคหะชุมชนฟุกเกอร์ราย

พวกเราเดินชมเคหะชุมชนฟุกเกอร์รายไปตามถนนในชุมชน ชมไม้เลื้อยที่ปกคลุมอาคาร (18) (19) ชมระบบการวางผังชุมชน และผู้คนที่มองเห็น (20) (21) และชมภายในบ้านอย่างน่าสนใจ

18

19

21

โครงการฟุกเกอร์ราย ดำเนินการก่อสร้างขึ้นระหว่างปี ค.ศ.1514 - 1523 ประกอบไปด้วยบ้านจำนวน 67 หลัง และอพาร์ทเมนต์อีก 147 ห้อง บนพื้นที่โครงการขนาดใหญ่ที่มีกำแพงล้อมโดยรอบ และมีประตูเปิดปิดเข้าออก ประตูจเมืองเล็กซ่อนอยู่ในเมืองใหญ่

อพาร์ทเมนต์แต่ละห้องมีพื้นที่ประมาณ 45 - 65 ตารางเมตร (เฉลี่ยพื้นที่ห้องทั้งโครงการประมาณ 60 ตารางเมตร) โดยภายในห้องพักประกอบด้วยส่วนที่เป็นครัว ห้องโถงกลาง หนึ่งห้องนอน และห้องว่าส่ารองอีกหนึ่งห้อง หน้าห้องชั้นล่างมีส่วนหย่อมขนาดเล็ก (22) และมีห้องใต้หลังคาอยู่ชั้นบนอีกด้วย ภายในบ้านประกอบด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย เช่น ตู้ เตียง ห้องพักผ่อน โทรทัศน์ อ่างน้ำประปา เป็นต้น (23)

โกศโซว์จุดเด่นของฟูกเกอร์รายอีกอย่างหนึ่ง คือที่ประตูทางเข้าของบ้านแต่ละหลัง จะเห็นแท่งเหล็กเรียวยาวห้อยอยู่ข้างประตูทุกบ้าน แท่งเหล็กนี้คือกระดิ่งที่มีไว้สำหรับเรียกคนในบ้าน (24) และที่น่าสนใจคือ ตรงปลายที่จับของแท่งเหล็กเหล่านี้ มีลักษณะที่ต่างกัน เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบ้านที่ทำให้เจ้าของบ้านจดจำบ้านของตนเองได้ แม้ในท่ามกลางความมืดแห่งราตรี และคนในบ้านยังสามารถแจ้งประตูจากกระดิ่งภายในบ้านได้ด้วย (25)

นอกจากนี้ ภายในฟูกเกอร์รายยังมีโบสถ์ประจำหมู่บ้าน สถานพยาบาล ร้านค้า และสวนภูมิทัศน์ที่ร่มรื่นด้วยต้นไม้ใหญ่ด้วย (26) (27)

เป็นที่น่าสังเกตว่าบ้านในชุมชนฟูกเกอร์ราย แม้ว่าจะจะเป็นบ้านพักสำหรับผู้มีรายได้น้อย แต่ก็ไม่ได้สร้างแบบชั่วคราวด้วยวัสดุราคาถูก แต่กลับสร้างด้วยการวางผังและการออกแบบอาคารที่ดีเยี่ยม ใช้วัสดุที่คงทนและมีความประณีตในการก่อสร้าง ภายใต้การกำกับดูแลของสถาปนิก โทมัส เครบส์ (Thomas Krebs)

ปัจจุบันฟูกเกอร์รายเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชมได้ โดยเก็บค่าเข้าชม 4 ยูโร โดยมีการจัดชั้นล่างของบ้านหลังหนึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ (28) แสดงประวัติความเป็นมา (29) ผังชุมชน แปลนบ้าน (30) การจัดตกแต่งภายในบ้าน และชีวิตความเป็นอยู่สมัยก่อน (31) กระจะนั้น ในปัจจุบันฟูกเกอร์รายยังคงมีผู้อยู่อาศัยอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนานถึง 500 ปี

28

29

30

31

ฟรานส์ โมซาร์ท (Franz Mozart) ปู่ของโวลฟกัง โมซาร์ท (Wolfgang Amadeus Mozart) นักดนตรีชื่อดังของโลก ก็เคยอาศัยอยู่ที่แห่งนี้ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1681 - 1694 โดยฟูกเกอร์รายได้จัดแสดงบ้านหลังดังกล่าวไว้เป็นอนุสรณ์ด้วย

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ฟูกเกอร์รายได้รับความเสียหายจากแรงระเบิด แต่ก็ได้รับการบูรณะในเวลาต่อมา โดยมีการอนุรักษ์ให้คงสภาพเดิมไว้มากที่สุด

06 สรุปข้อคิด

กล่าวโดยสรุป ผมเห็นว่า ฟูกเกอร์ราย ก็คือ "บ้านพักคนชรา" ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็น "ชุมชน ประชาสงเคราะห์" หรือ "บ้าน เอื้ออาทร" ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก (the oldest social housing project in the world) แถมค่าเช่า ยังถูกมากกว่าบ้านให้อยู่ฟรี กับทั้งยัง มีการออกแบบชุมชน และอาคารที่ ดีเยี่ยม ซึ่งนับว่าเป็นแนวคิดเรื่อง เติมหงเฒาระที่ที่น่าสนใจและ น่าศึกษาอย่างยิ่ง

ผมเห็นว่าการไปเยือนเคหะ ชุมชนสงเคราะห์ฟูกเกอร์ราย ครั้งนี้ น่าประทับใจและน่าศึกษาอย่างยิ่ง ใน หลายด้าน ทั้งการออกแบบผัง ชุมชน สถาปัตยกรรมการออกแบบ อาคาร และการก่อสร้างที่มั่นคง แข็งแรง ยืนยาว รวมทั้งแนวความคิด ด้านสวัสดิการสังคมสงเคราะห์ ของเยอรมันที่มีมานานกว่า 500 ปี ซึ่งนับว่าเก่าแก่ที่สุดในโลก ซึ่ง น่าจะเป็นตัวอย่างแม่แบบความคิด แห่งการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพื่อ สังคมสงเคราะห์ที่น่าสนใจยิ่ง

